

กระษานิยาย

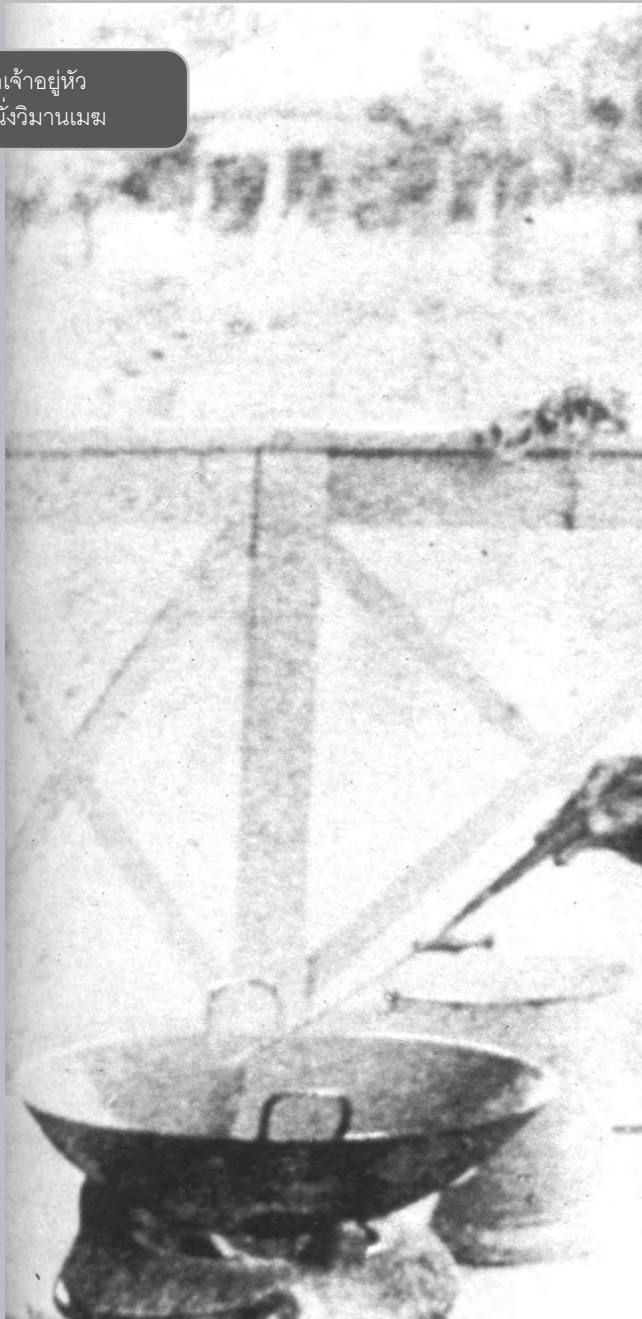
เรื่องน่ารู้สารพัดจากรอบๆ สำหรับ

ส. พลายน้อย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงทำกับข้าว ที่เรือนต้น พระที่นั่งวิมานเมฆ

กระยานิยาย

เรื่องน่ารู้สารพัดสจากรอบๆ ตำรับ

ส. พลายน้อย

ราคา ๑๕๕ บาท

ISBN 974-323-553-1

กระยานิยาย

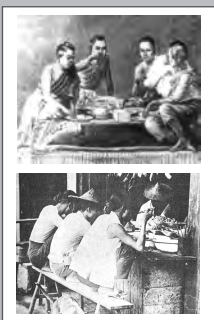
เรื่องน่ารู้สารพัดรสจากรอบๆ สำหรับ

ส. พลายน้อย

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : สิงหาคม ๒๕๔๘

ภาพจากปก

(บน) กุลสตรีสมัยก่อนล้อมวงเป็นข้าว (ภาพจาก
*Travels in the Central Parts of Indo-China
[Siam] Cambodia, and Laos, during the Years
1858-60. Henri Mouhot, London, 1864.*)

(ล่าง) ชาวจีนของยงเหลากินข้าวต้มก๊วย

ออกแบบปก : พบนันท์ รุกขรังสฤษฎ์

จัดรูปเล่ม : ชนิดา ศรีตระกูล

สำนักพิมพ์มติชน (มติชน) บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๘๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๘๐ ๐๐๒๑ โทรสาร ๐ ๒๕๔๔ ๓๑๖๒

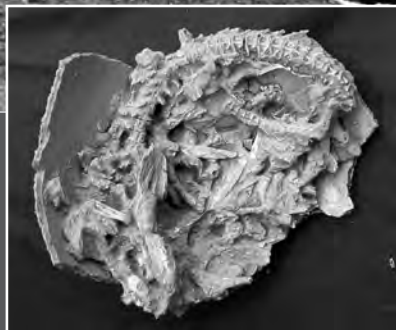
จัดจำหน่าย : บริษัท งานดี จำกัด โทรศัพท์ ๐ ๒๕๘๐ ๐๐๒๑ คีต ๓๓๐๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๕๘๐ ๐๕๕๘

Printed in BANGKOK, Thailand, 2005 WWW.MATICHONBOOK.COM

(บน) ภาพเขียนสีรูปคนในนาข้าว และ
สัตว์คล้ายวัวหรือควาย ที่ผาหมอนน้อย
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

(ขวา) กระดูกปลาซ่อนในเศษภาชนะดิน
เผา พบที่แหล่งโบราณคดีบ้านโนนวัด
อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

สารบัญ

กระยานิยาย

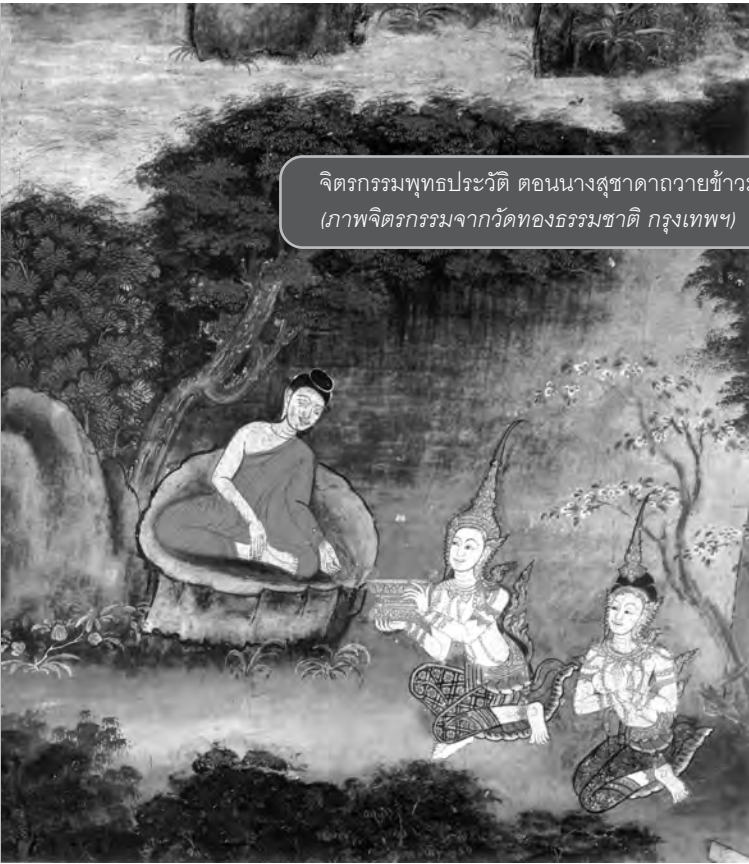
เรื่องน่ารู้สารพัดรสจากรอบๆ สำหรับ

คำนำสำนักพิมพ์	(๑๒)
คำนำผู้เขียน <i>ศ. พลายน้อย</i>	(๑๔)
ต้นเรื่องการกิน	๓
กินน้อยตายยาก กินมากตายง่าย	๗
น้ำพริก-ข้าวคดลูกกะปิ	๑๑
กะปิเป็นเหตุ	๑๕
ข้าวต้ม	๑๙
เลพลาดพาด	๒๔
คำถามที่ตอบไม่ได้	๒๙

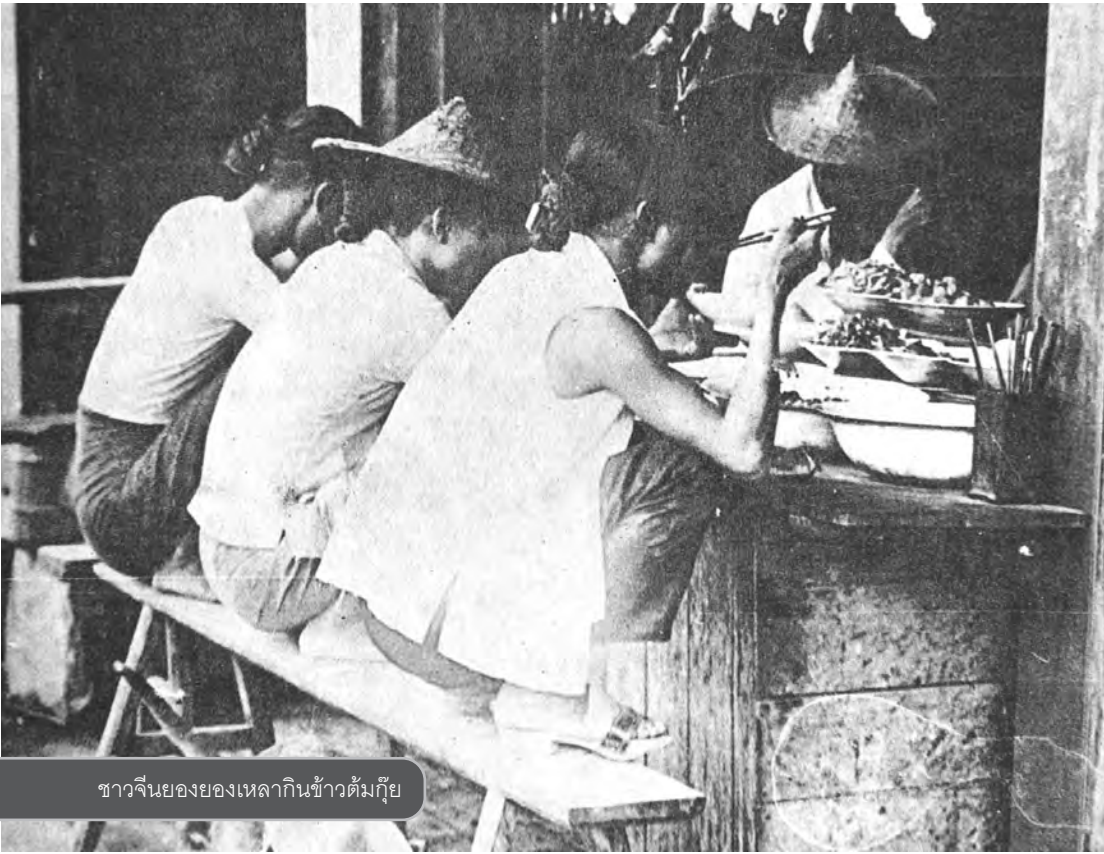

เหล่านางกำนัลปรนนิบัติซุกให้กินอิ่มหน้าสำราญ จนเป็นเหตุให้ท้องแตกตาย
(ภาพจิตรกรรมจากวัดสุวรรณาราม กรุงเทพฯ)

จิตรกรรมพุทธประวัติ ตอนนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส
(ภาพจิตรกรรมจากวัดทองธรรมชาติ กรุงเทพฯ)

แกง	๓๒
ข้าวแกง	๓๖
รู้จักชาม ไม่รู้จักชาม	๔๐
กะรี กะรี	๔๔
ข้าวมัน	๔๙
ชื่อของกิน	๕๓
ข้าวแช่	๕๗
ข้าวกระทง-ข้าวห่อ	๖๒
ข้าวหมาก	๖๖
ข้าวหลาม	๗๐
ก๋วยเตี๋ยว	๗๔
ทอดมันกับห่อหมก	๗๘
ขนมจีน	๘๑

ชาวจีนของยองเหลากินข้าวต้มก๊วย

พริกกระเกลือ	๙๕
ขนมจีบ	๙๙
ขนมค้ำขาว	๙๓
วิธีกิน	๙๘
ไม่หมดเปลือก	๑๐๒
ยื่นกิน	๑๐๖
มะเขือ	๑๐๙
สะเตา-น้ำปลาหวาน	๑๑๓
มะขามเปียก	๑๑๗
เห็ด	๑๒๑
กินแบบไหนดี	๑๒๕
ข้าวยาชู-มรุปายาส	๑๒๙
พราหมณ์ขายเมีย	๑๓๓

เพียงแต่ซื้อ	๑๓๗
อาหารญี่ปุ่น	๑๔๑
กับแก้ม	๑๔๕
กินดอก	๑๔๙
กินตามน้ำ	๑๕๓
ลงเนื้อชอบลงยา	๑๕๗
กับข้าวบ้านนอก	๑๖๑
รำพึงถึงเรื่องกิน	๑๖๕
เลี้ยงอาหารงานศพ	๑๖๙
กินตามประสา	๑๗๓
กุหลาบ, กระเทียม และหอม	๑๗๗
ขนมปึกินกะ	๑๘๓
ตำรากับข้าว	๑๘๗

หามก้วยเตี่ยวขาย อีกหนึ่งอาชีพ
ยุคแรกเริ่มของคนจีนในไทย

คำนำสำนักพิมพ์

(เมื่อพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๑)

ส. พลายน้อย หรืออาจารย์สมบัติ พลายน้อย เขียนหนังสือในเชิงที่ท่านจำกัดความเป็นประเภท “นิยาย” มาแล้วหลายเล่ม. *กระยานิยาย* เล่มนี้เป็นเล่มล่าสุดในหนังสือชุดนี้ ก่อนที่จะมีนิยายอื่นๆ ตามมาอีก.

ที่อาจารย์สมบัติเรียกว่าเป็น “นิยาย” นั้น มิได้หมายความว่าเพียงแค่ว่าคนแต่ก่อนเคยกำหนดนิยามกันมา ว่า “คือเรื่องราวต่างๆ ที่เขาเล่ากันต่อๆ มาแต่โบราณนั้น”, หากหมายรวมไปถึงเรื่องราวในแง่มุมต่างๆ ที่คิดที่เชื่อมกันในปัจจุบันนี้ด้วย. อันที่จริงที่ว่า “เล่ากันต่อๆ มาแต่โบราณ” นั้น ก็เห็นจะยังไม่ถูกต้องนัก เพราะอาจารย์สมบัติไม่ได้ทำแค่เอาเรื่องเก่ามา “เล่าต่อ” แต่ได้ประมวลเรื่องราวหลักฐานนานามาสังเคราะห์เชื่อมโยงเสียใหม่ แล้วจึงเล่าด้วยฝีปากและฝีมือความรู้ของท่านเอง.

กล่าวแต่เฉพาะความเป็นมาของ *กระยานิยาย* เล่มนี้, แต่เดิมอาจารย์สมบัติได้เขียนทยอยลงเป็นตอนๆ ในนิตยสาร *แม่บ้านทันสมัย*. ครั้นถึงงานฉาปนกิจศพคุณพ่อสนธิ์ จารุกาญจน์ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ อาจารย์ก็ได้คัดสรรบทความเหล่านั้นมา ๒๐ ตอน ค่อยๆ ขี่เป็นเล่ม พิมพ์เป็นหนังสืออนุสรณ์แจกในงาน. ในการพิมพ์คราวนี้เองที่ท่านตั้งชื่อว่า “*กระยานิยาย*”.

เมื่อทางคณะผู้ดำเนินงานของสำนักพิมพ์มติชนได้รับหนังสือเล่มดังกล่าวนี้มาโดยความกรุณาของอาจารย์สมบัติ ก็ดำริว่าหนังสือนี้ น่าที่จะได้แพร่หลายออกไปสู่สาธารณชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าจำนวนที่แจกในงาน. เมื่อได้รับอนุญาตจากอาจารย์สมบัติให้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ได้นั้น อาจารย์ก็ยังกรุณาเพิ่มเติมต้นฉบับให้อีก ๒๐ ตอน เพื่อให้เหมาะแก่เล่มหนังสือ และเพื่อให้เหมาะแก่แง่มุมความรู้ที่จะได้หลากหลายยิ่งขึ้น.

กระยานิยาย ไม่ใช่หนังสือตำราอาหาร (ถึงจะมีแทรกวิธีทำอยู่หลายตำรับก็ตาม) แต่เป็นหนังสือว่าด้วยเรื่องราวของอาหารทั้งที่เราคุ้นและไม่คุ้น. อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ถึงจะไม่ได้ทำให้อาหารในจานอร่อยขึ้น แต่ก็ทำให้เรารู้จักของที่กำลังจะกินนั้นมากขึ้นอีกโขทีเดียว.

ในอนาคต เมื่อนักศึกษาประวัติศาสตร์คนหนึ่งคนใดต้องการจะค้นคว้าประวัติศาสตร์ของอาหารไทย หนังสือกระยานิยายจะเป็นหนังสือที่เขาต้องอ่านและอ้างอิง

สำนักพิมพ์มติชน

๒๕๔๑

คำนำผู้เขียน

(เมื่อพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๑)

เมื่อ ๒๐ กว่าปีมาแล้ว มีคนมาชวนให้เขียนเรื่องเกี่ยวกับอาหารการกินของคนแต่ก่อนว่าเขากินกันอย่างไร รวมไปถึงเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ในครัวว่ามีวิธีการใช้และประวัติอย่างไรบ้าง ครั้งแรกก็นึกไม่ออกว่าจะเขียนอะไร เผอิญมีประสบการณ์ต้องหุงหาอาหารกินมาตั้งแต่เป็นเด็ก จึงรู้อะไรอยู่บ้าง ก็เขียนไปตามความรู้ที่มีอยู่ บรรณาธิการก็ชอบใจว่าใช้ได้ หนังสือที่ให้เขียนมีอยู่ ๒ เล่ม จึงต้องแยกเรื่องออกเป็น ๒ ประเภท แต่ตัวเรื่องคล้ายๆ กัน เล่มหนึ่งใช้ว่ากระยานิยาย อีกเล่มหนึ่งใช้ว่าโภชนานิยาย เรื่องที่ลงพิมพ์ในโภชนานิยายภายหลังได้แก้ไขปรับปรุงพิมพ์เป็นเล่มมาแล้วครั้งหนึ่งให้ชื่อใหม่ว่าครัวไทย ส่วนกระยานิยาย (กระยา = เครื่องกิน, นิยาย = เรื่อง) นั้นได้เขียนเป็นทำนองบกิตนกะ มีทั้งเรื่องอาหารการกินต่างๆ รวมไปถึงสุรยาเมา เขียนไปได้ประมาณ ๑๒ ตอน หนังสือเล่มนั้นก็เลิกกิจการต่อมาเพื่อนคนหนึ่งทำหนังสือขายจึงขอ “กระยานิยาย” ไปจะรวมพิมพ์เป็นเล่ม แต่จะเป็นด้วยเหตุใดไม่ทราบต้นฉบับหาย ยังนึกเสียดายอยู่จนทุกวันนี้

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ คุณพลศรี คุชชีวะ ออกหนังสือแม่บ้านทันสมัย มาชวนให้เขียนเรื่องทำนองเดียวกันนั้นอีก คราวนี้อनुญาติให้เขียนอะไรนอกเรื่องอาหารการกินได้ด้วย จึงไม่มีข้อคอติมันต์ประจำ

เปลี่ยนหัวเรื่องไปตามเรื่องที่เขียน ซึ่งมีทั้งอาหารการกินของไทยและต่างประเทศ สุดแต่จะเกี่ยวโยงไปถึง จึงมีทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ โบราณคดี ประเพณี และวรรณคดี ภาษา ฯลฯ พยายามให้มีเรื่องใกล้ตัว ใกล้ปากมากที่สุด เขียนอยู่สิบปีเศษได้เรื่องทำนองกระยานิยาย อีกหลายสิบเรื่อง ครั้งแรกก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นประโยชน์อะไร เพราะเป็นเรื่องเขียนเล่นๆ เผอิญเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ต้องจัดพิมพ์หนังสือเป็นของข้าราชการในงานศพบญาติผู้ใหญ่ คิดเขียนอะไรใหม่ไม่ทันจึงรวมเรื่องเหล่านี้มาพิมพ์ให้ชื่อว่ากระยานิยาย เพื่อรักษาชื่อคอลัมน์เก่าไว้ ปรากฏว่าผู้ที่รับไปอ่านซึ่งส่วนมากเป็นครูอาจารย์อ่านแล้วชอบใจ ผู้ที่ไม่ได้อ่านทราบเรื่องเข้าก็มาขอหนังสือไปจนหมด

บัดนี้คุณสุพจน์ แฉ่งเร็ว เห็นว่ากระยานิยายเป็นหนังสือที่มีสาระ อ่านสนุก และได้ความรู้ น่าจะพิมพ์ออกเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไป จึงได้ขอต้นฉบับที่เหลืออยู่ไปรวมพิมพ์เป็นเล่มดังที่เห็นอยู่นี้ หวังว่าผู้อ่านคงจะได้รับความสนุกและความรู้ตามสมควร และขอขอบคุณทั้งผู้จัดพิมพ์และผู้อ่านมา ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่ง

ส. พลายน้อย

๒๕๔๑

กระดานิยาย
เรื่องน่ารู้สารพัดรสจากรอบๆ สำหรับ

ต้นเรื่องการกิน

เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ เพื่อนโทรศัพท์มาให้ไปกินข้าวกลางวันที่บ้านพลัด ก็บอกเขาว่า “มิกล่า” ที่บอกไปเช่นนั้นก็เพราะน้ำกำลังไหลเอ่อขึ้นมาถึงหน้าบ้านแล้ว ชะติชะร้ายจะท่วมเข้ามาในบ้านเหมือนเมื่อวันเสาร์ที่ผ่านมาก็จะไม่มีใครดูแลบ้าน และอีกอย่างหนึ่ง การกินก็ดูเป็นเรื่องธรรมดาเสียแล้ว มีอะไรก็กินประทังไปวันหนึ่งๆ ที่เคยกินผักหญ้าแบบฤๅษี ตอนน้ำท่วมผักหญ้าก็หายากมีราคาแพง ก็ต้องเปลี่ยนเป็นถั่วกระป๋องกับขนมปัง ก็ยังไม่รู้ว่าจะอยู่ไปได้สักกี่วัน

คิดๆ ดู ในสมัยดึกดำบรรพ์มนุษย์ยังอยู่ในป่าในดง ยังไม่รู้จักทำกับข้าว คนป่าก็ต้องหาเผือกหาผลไม้กินไปวันหนึ่งๆ ก็ไม่เดือดร้อนอะไร ครั้นเมื่อมีคนมารวมกันอยู่มากขึ้น จะกินอยู่อย่างสมัยดึกดำบรรพ์ไม่ได้เสียแล้ว เพราะคนกินมากขึ้น ของกินน้อยลง ประสบปัญหาแย่งกันกิน เหมือนอย่างสมัยก่อน คนจีนพบกันก็จะทักกันว่ากินข้าวแล้วหรือยัง เพราะคนในเมืองจีนมีมาก ข้าวมีน้อยคนอดอยาก จึงต้องถามอย่างนั้น ครั้นเมื่อมีการค้าขายเกิดขึ้น พ่อค้าก็จะเปลี่ยนการทักทายใหม่ว่า เช็งลี้ฮ้อหรือไม้อ้อ เพราะการเช็งลี้เป็นปัจจัยสำคัญ ถ้าเช็งลี้ฮ้อการกินก็ฮ้อตามไปด้วย ถ้าเช็งลี้ไม่ฮ้อการกินก็ลดความฮ้อลงไป

ความจริงคนจีนเขาก็ถือเอาเรื่องกินเป็นใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญกว่าอะไรหมด ลงเขาร้องว่า “เจี้ยะ” แล้วละก็ เป็นต้องทิ้งการงานไว้ก่อน ต้องรีบไปนั่งโต๊ะทันที เพราะชาวจีนเขากินแบบหนึ่งมื้อไม่ค่อยพูดพร่ำทำเพลงเหมือนหนังโรแมนติก พูดว่ากินว่าเจี้ยะแล้วเขาก็ต้องก้มหน้าก้มตากินกันเป็นงานเป็นการทีเดียว ใครซนซุกซันมัวโอ้อวดอยู่เป็นอดพวกผู้ดีหรือที่แก่มายาหม้วนึกถึงวัฒนธรรมการกินอาหารแล้วไปกินกับพวกกุ๊ลิจิ้น รับรองว่าไม่ทันแน่ และตามเรื่องในพงศาวดารจีนเราจะเห็นว่า ถ้าลงได้มีแขกหรือนั่งคุยปรึกษาหารือกันที่ไรเป็นต้องตั้งโต๊ะเลี้ยงดูกันทุกทีไป ถ้ายิ่งออกรบได้ชัยชนะกลับมาด้วยแล้วเป็นต้องเลี้ยงดูกันชนิดอิมหน้าสำราญกันทีเดียว

ทำไมมนุษย์ถึงต้องกินอาหารและถือเอาเรื่องกินเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าถามอย่างนี้ท่านก็คงจะว่าถามซอบกล ที่ต้องกินก็เพื่อให้มีชีวิตอยู่นะซี เราเป็นคนไม่ใช่เทวดา พวกเทวดาท่านไม่ต้องหากิน เทวดาท่านเป็นพวกอิมทิพย์ คนที่ตายไปอยากเป็นเทวดาก็ไม่ใช่อะไรอื่น เพราะจะได้ไม่ต้องหากินนี่เอง ถ้าจะถามต่อไปอีกว่า เมื่อเรากินเพื่อให้มีชีวิตอยู่นั้นใครเป็นคนสอนให้มนุษย์รู้จักกินล่ะ เมื่อถามมาถึงขั้นนี้บางท่านอาจจะตาเขียวหาว่าถามซอกแซกเกินไป แต่อย่าเพิ่งโกรธกัน เพราะก่อนที่จะมนุษย์จะรู้จักกินนั้นมันมีเรื่อง จะเล่าให้ท่านต้นเรื่องที่จะมีมนุษย์เสียก่อน คือตอนที่จะเริ่มมีมนุษย์นั้นก็เริ่มมาจากการกินนี่แหละ

เรื่องมันเป็นอย่างนี้ คือว่าชาวประเทศกายอานาในทวีปอเมริกาใต้ เขาว่าต้นตระกูลของคนเรานั้นแรกเริ่มเดิมทีอยู่บนฟ้าเป็นชาวสวรรค์ ไม่ได้เดินดินท่องน้ำอยู่ตามถนนเหมือนอย่างทุกวันนี้ แต่เผอิญเจ้ากรรมวันหนึ่งมีคนบนฟ้าคนหนึ่ง หรือจะเรียกว่าพวกเทวดาก็เห็นจะได้ เทวดาองค์นี้ทำท่าว่าน่าจะเป็นพวกทัศนजर ไม่ใช่พวกผู้แทนราษฎรหรือพวกส.ก. หรือ ส.ช. อะไรพวกนั้น เทวดาองค์นั้นเดินท้อมๆ ไปตามฟ้า ก็ไปเห็นฟ้าเป็นรูรั้วเข้าแห่งหนึ่ง เกิดสัญชาตญาณอยากรู้อยากเห็นขึ้นมา อยากจะรู้ว่าเจ้ารูนั้นมันจะทะลุไปถึงไหนกันหนอ จึงไปเอาหวายนมาต่อกันเข้าทำเป็นบันได แล้วก็ไต่ลงมาจนถึงพื้นดินข้างล่าง

เทวดาองค์นั้นประหลาดใจและดีใจที่เป็นเทวดาองค์แรกที่พบโลกใหม่ ได้พบสัตว์ต่างๆ มากมายหลายชนิด ผิดกับบนสวรรค์ซึ่งค่อนข้างจะอืดอาด จึงลองจับสัตว์เหล่านั้นมากินก็อร่อยชอบใจ แต่แทนที่จะ